

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย เพื่อเฝ้าระวังค้นหาผู้ป่วยที่มีอาการเช่นเดียวกัน ทั้งในโรงพยาบาลเชียงราย และโรงพยาบาลแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ถูกอ้างถึงว่าเป็นแหล่งผลิตด้วยแล้ว ปรากฏว่า ไม่พบเหตุการณ์คล้ายกันนี้ เกิดขึ้นทั้งในช่วงระยะเดียวกันจนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่ดำเนินการสอบสวน ได้รับทราบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ได้เก็บตัวอย่างไวน์ที่เหลือจากผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา 1 ตัวอย่าง และโรงพยาบาลชลบุรีอีก 1 ตัวอย่าง ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ผลการตรวจตัวอย่างทั้ง 2 ขวด พบสารเคมี 3 ชนิด คือ Acetonitrile หรือ Methylcyanide, Tetrahydrofuran และ Butyrolactone ที่มีความเข้มข้น 99 % ซึ่งสารดังกล่าวเป็นตัวทำละลาย ที่ทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนศีรษะ หายใจไม่ออก ชัก หหมดสติ และเสียชีวิตได้

จากการสอบสวนทางระบาดวิทยา ประกอบกับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการเกิดพิษครั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากการดื่มสารตัวทำละลาย **Gamma Butyrolactone (GBL)** ที่อยู่ในไวน์ปลอม เนื่องจากลักษณะอาการและอาการแสดงของผู้ป่วยเข้าได้กับความเป็นพิษ และตรวจพบสารดังกล่าวในเลือดผู้เสียชีวิต แต่ยังไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า ผู้ลอบกระทำการบรรจุสาร GBL ในขวดไวน์มีวัตถุประสงค์อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลการสอบสวนของหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้คาดว่าอาจยังมีผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันนี้หลงเหลืออยู่ในประเทศไทย ซึ่งอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นได้อีกในอนาคต ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน จึงควรแจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด ให้ทราบและกำชับโรงพยาบาลทุกแห่ง ดำเนินการเฝ้าระวังพิษจากอาหารหรือเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ อย่างใกล้ชิด ดังนี้

1. หากพบผู้ป่วยและเสียชีวิตกะทันหัน โดยอธิบายสาเหตุไม่ได้ แพทย์ผู้รักษาคควรนึกถึงพิษจากสารเคมีไว้ด้วย และให้ซักประวัติ อาการ ตรวจร่างกาย อย่างละเอียด และเก็บตัวอย่างเลือด ปัสสาวะ จากผู้ป่วย ส่งตรวจหาสารพิษ พร้อมทั้งแจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทราบทันที

2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดดำเนินการสอบสวนและควบคุมโรคทันที เพื่อหาสาเหตุ พร้อมทั้งเก็บวัตถุตัวอย่างที่สงสัยว่าจะเป็นสาเหตุ ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ พร้อมทั้งแจ้งสำนักงานป้องกันควบคุมโรคในเขตที่รับผิดชอบ สำนักงานระบาดวิทยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนได้ทันต่อเหตุการณ์

3. การเก็บและส่งตรวจวัตถุตัวอย่าง เพื่อตรวจหาสารพิษ สามารถส่งตรวจโดยตรงได้ที่ กลุ่มงานพิษวิทยาและชีวเคมี กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โทร 0-2591-0000 ต่อ 9717 หรือศูนย์พิษวิทยา โรงพยาบาลรามาธิบดี โทรสายด่วน 1367 หรือประสานการส่งตรวจได้ที่สำนักงานระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค โทร 0-2590 -1882, 0-2590 -1779

รายงานโดย กลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ สำนักระบาดวิทยา และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จ.ชลบุรี กรมควบคุมโรค

สารในไวน์มรณะ

จากกรณีพบผู้ป่วยดื่มไวน์ แล้วเสียชีวิต และได้ส่งไวน์ดังกล่าวตรวจทางห้องปฏิบัติการ ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข แล้วพบว่า มีสารที่เป็นพิษ ได้แก่ สารแกมมา-บิวทิโรแลคโตน (Gamma - Butyrolactone) หรือ GBL ซึ่งสารดังกล่าวนี้ ใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิต GHB (Gamma - Hydroxybutyrate) ซึ่ง GHB จัดเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท GBL มีคุณสมบัติพิเศษ คือ จะออกฤทธิ์แทรกซึมผิวหนัง ทำให้เยื่อผิวหนัง และเนื้อเยื่ออ่อน ๆ เกิดการระคายเคืองคุณสมบัติของสารต่าง ๆ มีดังนี้

1. Gamma - Butyrolactone (GBL)

Gamma - Butyrolactone (GBL) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีรายงานว่า ใช้เป็นผลิตภัณฑ์ dietary supplements แต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่วางขายอย่างผิดกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้มีการรับรองสรรพคุณทางยา มีการแสดงสรรพคุณ สามารถเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ทำให้การทำงานดีขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพทางเพศ ลดความตึงเครียด และทำให้หลับ

Gamma - Butyrolactone (GBL) สามารถใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิต GHB (Gamma - Hydroxybutyrate) ซึ่ง GHB จัดเป็นกลุ่มวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518

ในภาคอุตสาหกรรม ใช้ GBL ในการสังเคราะห์ polyvinylpyrrolidone, piperidine, phenylbutyric acid, ใช้เป็นตัวทำละลาย ใช้ผลิตยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช สารควบคุมการเจริญเติบโตของวัชพืช รวมถึงอุตสาหกรรมเคมี ที่นำมาใช้เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาเคมี ฯลฯ

การควบคุม

GBL ไม่จัดเป็นวัตถุเสพติด จึงไม่มีการควบคุมตามกฎหมายวัตถุเสพติด ในประเทศไทยไม่มีข้อมูลการใช้ในทางที่ผิด สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา US FDA เตือนให้ประชาชนอย่าบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มี GBL เป็นส่วนผสม เนื่องจากเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2. GHB หรือ Gamma - hydroxybutyrate

GHB หรือ Gamma-hydroxybutyrate ในยุโรปรู้จักกันในชื่อ Gamma-OH ในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า GHB จัดอยู่ในกลุ่มวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518

GHB เป็นสารที่เกิดจากกระบวนการเผาผลาญของร่างกาย จึงพบได้ทั่วไปในเซลล์ของมนุษย์และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ในทางการแพทย์ได้มีการนำ GHB ที่สังเคราะห์ขึ้นมาใช้เป็นยาสลบ ยานอนหลับ ยารักษาภาวะง่วงหลับ (narcolepsy) ใช้สำหรับช่วยในการคลอด ตลอดจนใช้รักษาผู้ป่วยโรคพิษสุราเรื้อรัง (alcoholism)

นอกเหนือจากการใช้ยาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ข้างต้นแล้ว ยังพบว่า ได้มีการนำ GHB มาใช้เพื่อการเสริมสร้างกล้ามเนื้อ (body-builder) ด้วย เนื่องจาก GHB มีฤทธิ์ในการกระตุ้นการหลั่งของ growth hormone และกระตุ้นกระบวนการสังเคราะห์โปรตีนของร่างกาย ภายหลังการใช้นี้แล้ว ทำให้ผู้ใช้นี้มีความรู้สึกสบาย เกิดภาวะคล้ายผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์ มีความเคลิบเคลิ้มเป็นสุข และช่วยกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ซึ่งฤทธิ์ยาในลักษณะดังกล่าว เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้ยา เบี่ยงเบนวัตถุประสงค์ของการใช้ยาไปในทางที่ผิดได้

GHB ที่นิยมใช้ มักจะอยู่ในรูปของเกลือโซเดียม รูปแบบที่ใช้อาจเป็นผง เม็ด แต่ส่วนใหญ่จะใช้อยู่ในรูปของสารละลายที่ละลายในน้ำ มีลักษณะเป็นของเหลวใส ไม่มีสี มีรสเค็ม และมักรู้จักกันในชื่อ Liquid X หรือ Liquid E

การออกฤทธิ์

GHB จะกดประสาทในระยะแรก คือ ลดอาการวิตกกังวล ช่วยให้นอนหลับ และทำให้สับสน (ขึ้นอยู่กับขนาดของยาที่ใช้) แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยา จะกลับรู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่า ไม่เกิดอาการเมาค้าง เช่นเดียวกับที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด โดยทั่วไป ร่างกายดูดซึม GHB ได้ดี เมื่อให้โดยการรับประทาน ระยะเวลาที่ยาเริ่มออกฤทธิ์ 5 - 20 นาที ระยะเวลาในการออกฤทธิ์นาน 1.5 - 3 ชั่วโมง ผลสุดท้ายของการเผาผลาญ GHB จะได้คาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ กระบวนการเผาผลาญนี้ จะเกิดขึ้นค่อนข้างสมบูรณ์ ภายหลังจากการฉีด GHB ไปแล้ว 4 - 5 ชั่วโมง ไม่สามารถตรวจพบ GHB ในปัสสาวะ

อาการไม่พึงประสงค์ และข้อควรระวัง

อาการอันไม่พึงประสงค์ที่เกิดจาก GHB เป็นอาการที่ไม่รุนแรง ได้แก่ อาการง่วงนอน มึนงง คลื่นไส้ อาเจียน เคลื่อนไหวลำบาก แต่ในขนาดยาที่สูงมาก อาจทำให้เกิดการกดการทำงานของหัวใจ กดการหายใจ ชักและหมดสติ การใช้ GHB โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น ใช้ในขนาดที่สูงมาก หรือใช้ร่วมกับแอลกอฮอล์ และยากกดประสาทชนิดอื่น ๆ จะทำให้เกิดการชัก การหายใจถูกกดและหมดสติได้ นอกจากนี้ ขนาดยาที่ทำให้ถึงระดับการออกฤทธิ์ในแต่ละบุคคล อาจจะแตกต่างกันมาก จนไม่อาจ